

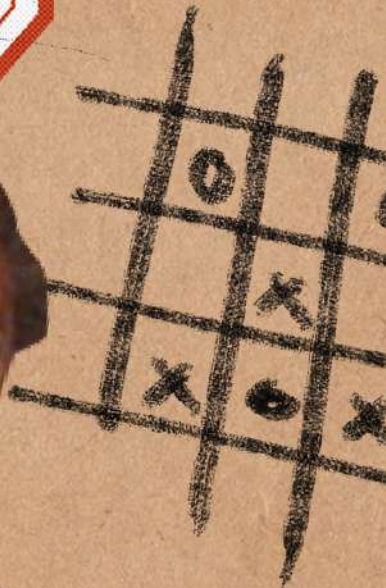
rit... mond
é oly visszán
ilágos csak, hog
a többé nem ere
irgalom atyja.

27 - 32

IRODALMI KISSZÍNES

Ágnes asszony

ARANY LELKI MOSODÁSA

ferjéről
ly vissz

impresszum

A kiadvány az „Interaktív pilot tananyagfejlesztés Arany János Ágnes asszony című balladája alapján” projekt keretén belül készült. Az 'irodalmi kisszinesen' kívül a projekt részét képezi a mű oktatásához kapcsolódó óravázlat, számtalan digitális segédanyag, valamint két kisfilm is.

Felelős kiadó: Kis Domonkos Márk
Fiatal Alkotók a Művészetért Egyesület

Írta: Fazekas Piroska
Szerkesztette: Pomlényi Attila
Arculat, tördelés, grafika: Bali Luca
Fotó: Sztanó Csaba
Ötlet: Héjja Gábor, Resetár Dániel

A kiadvány oktatási céllal készült, kereskedelmi forgalomba nem hozható.

©Minden jog fenntartva 2023
ISBN 978- 615 -01-7703-8

A kiadvány a Fiatal Alkotók a Művészetért Egyesület és a Színház-és Filmművészeti Egyetem együttműködésében készült el.

TARTALOMJEGYZÉK

Beköszöntő	5
A költő	6
A költészet útján	10
A „rebellis” tanári évek	14
A költői valóság	17
Ágnes asszony	18
Költői kötődés	25
„Gondolta a fene...”	27
Keresztrefjtvény	30

BEKÖSZÖNTŐ

Kedves Olvasó, ki most ezt a kiadványt a kezében tartod!

Fogadd szeretettel e kedves színes kis könyvet, melyből formabontó módon értesülhetsz Arany János *Ágnes asszony* című balladájáról, és még sok más érdekességről ezzel kapcsolatban.

Sokat megtudhatsz az irodalomról, a költő lelkialkatáról, a ballada háttéréről, a korról, melyben játszódik.

Mindeközben téged is játékra hívunk! A kiadvány végén található keresztrejtvényen túl egy közös nyomozáson is részt vehetsz az osztállyal, amiben a kapcsolódó kisfilmek és egyéb nyomok lesznek a segítségetekre. Hasznos időtöltést, felhőtlen szórakozást kívánunk!

A KÖLTŐ

lelki

Lélektani fejtegetésekbe bocsátkozni olyan költői nagyságok kapcsán, mint amilyen Arany János, nem könnyű. Tudjuk, hogy Arany befelé fordul, nehezen megnyíló ember volt, lelki bajairól sem beszélt, inkább írt.

INTROVERTÁLT

Minden verse egy vallomás, egy adott pillanat, érzés, álomszerű vízió lírai lenyomata. A költő legbensőbb lelkiállapotáról vall akkor is, ha éppen nem akar. A befogadó közeg pedig, vezessen bár ez félreértésekhez, mindig elemezni fogja az olvasottakat. Akár az álmokat...

Pszichológushoz járni nem volt olyan „divatos” és mindennapi abban a korban, mint manapság. Tehát akinek lelki problémája volt, elhallgatta vagy kieregette a pipafüsttel. Ha lírai alkat volt, és amúgy szeretett „hallgati” – ahogy Aranyra szokták mondani –, akkor megkereste azt a kommunikációs csatornát, ahol a lelke leginkább csapongva áradt. Arany esetében ez egyértelműen a líra.

Az irodalomterápia egyébként a pszichológia speciális, gyakran alkalmazott ága, mely a páciens arra sarkallja, hogy élményeinek valamilyen írott formában engedjen szabad folyást.

Arany isteni talentummal (tehetséggel) megáldott lelkének keservei pedig feloldódhattak az írásban.

Ihletett állapotban egy valódi művész – maradjunk most pusztán a költészetnél – arra is képes, hogy az adott lelkiállapotát átragassza a befogadóra. Ekkor jönnek létre azok a kegyelmi pillanatok, amikor megkönnyezünk egy verset, zokogunk egy filmen, vagy éppen harsányan nevetünk egy komédián. Ez a valódi befogadás.

Amikor nem csupán messziről csodálsz, és nem feltétlen tanulni akarsz tőle, inkább meg akarsz érteni belőle egy részt, melyet aztán továbbviszel magaddal, ő pedig verssorai, gondolatai által a saját életed szerves része lesz.

A költők többségének művei sokszor a valóság álomszerű lenyomatait, hiszen minden költő álmodik, jelenéseket lát. Alakok sorjáznak, vonulnak el csukott szemhéja mögött, valós érzelmek dobogtatják meg alvó szívét, hogy aztán álmoképei elementáris erővel, meglepő formavilággal, részletgazdag realitásban, bontsanak szirmot.

A KÖLTÉSNET ÚTJÁN

Arany János a maga korában is zseniálisnak számított. Szülei hamuba írt betűi nyomán hamar megtanult írni és olvasni, majd gazdagabb barátaitól Vergiliust, Horatiust kölcsönözve rákapott a latin nyelvű szerzők tanulmányozására.

Igen korán folyékonyan beszélt, de akár egy fa tövében üldögélve is elvult egész nap a hangyák számlálásával, a porba való írással, rajzolással.

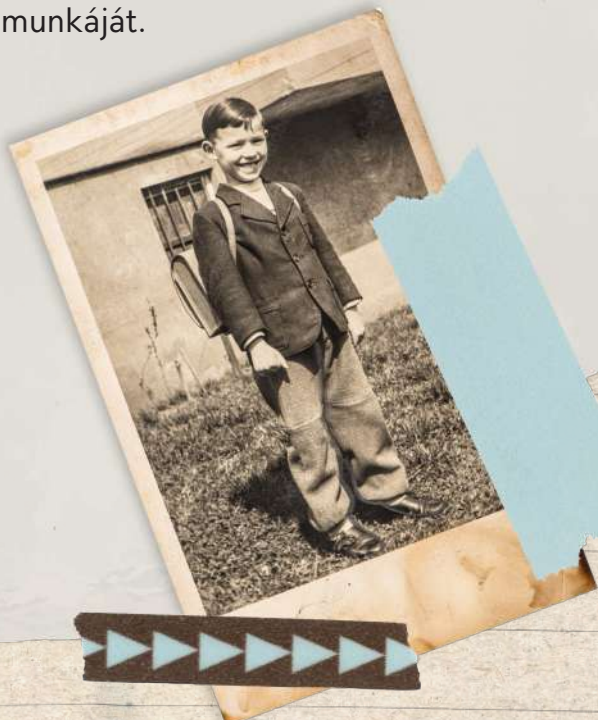
Kora gyermekkorában idős szülei -hét testvérének elvesztése után-, féltő gondnal szerették. Hogy a taníttatásával járó költségekkel ne terhelje őket, már korán **praeceptor** állást vállalt.

EJTSD: PRÉCEPTORI-LATIN ER.
HÁZITANÍTÓ

A házitanítói állás hasonlított a mai magántanári állásokra. Vagyis azt jelentette, hogy egy tanító gyakran be is költözött a polgárság felsőbb rétegeinek lakhelyéül szolgáló kastélyokba, kúriákba, lakrészekbe, és ott irodalomtudományra, nyelvészetre, matematikára (matematika), latinra, természettudományra (matematika), latinra, természettudományra, ógörögre tanította a nebulókat.

Nem a vizsga, a bizonyítvány, hanem a tudás megszerzése volt az elsődleges cél. Tanító és tanítvány nem egyszer életre szóló szoros kapcsolatban maradt. Általában egy házitanító a család több gyermekét is tanította, ezért nagy becsben tartották a személyét és a munkáját.

Arany valójában nem akart költő lenni, a festészet, a szobrászat, a színészet sokkal jobban vonzotta. Ez utóbbtól azonban korán visszariadt egy vándortársulattal tett máramarosszigeti turnéja után, amikor szembesült azzal, milyen kicsapongó életmódot folytatnak a társulat tagjai.

A vándorszínész-társulatok megtanult repertoárjukkal, egyszerű, jelzésértékű díszleteikkel, variálható, kifejező, de szerény jelmezeikkel járták az országot, és gyakran utaztak **ekhós** szekereikkel akár a határon túlra is.

Ez az az alkalmi színház, melynek sebtiben összeszerelt színpadán, feslett-festett díszletekkel, a rendszerint egyetlen délelőtti próbaalkalommal, a sokszor véletlenül verbuválódott társulattal a közönség csekély létszáma miatt kétnaponta új bemutatót tartottak.

Ekkortájt a produkciók sikere a színész személyiségén múlt, ez volt az egyetlen biztos pont.

Ez lehet az oka annak, hogy a „magyar színész” jelképe Déryné Széppataki Róza lett, és hogy a közönség szemében a magyar színházművészet (voltaképpen mindmáig) színészközpontú.

A vándorszínész azonban még hosszú ideig nem számított értelmiséginek. Ez következhetett persze a kicsapongó életmódból, melyet maga Arany is helytelenített és nem érzett sajátjának.

ÍVBEN MEGHAJLÍTOTT CSŐVÁZRA
VÁSZNAT HÚZTAK, EZZEL VÉDTEK A
SZEKÉR TARTALMÁT AZ IDŐJÁRÁS
VISZONTAGSÁGAITÓL

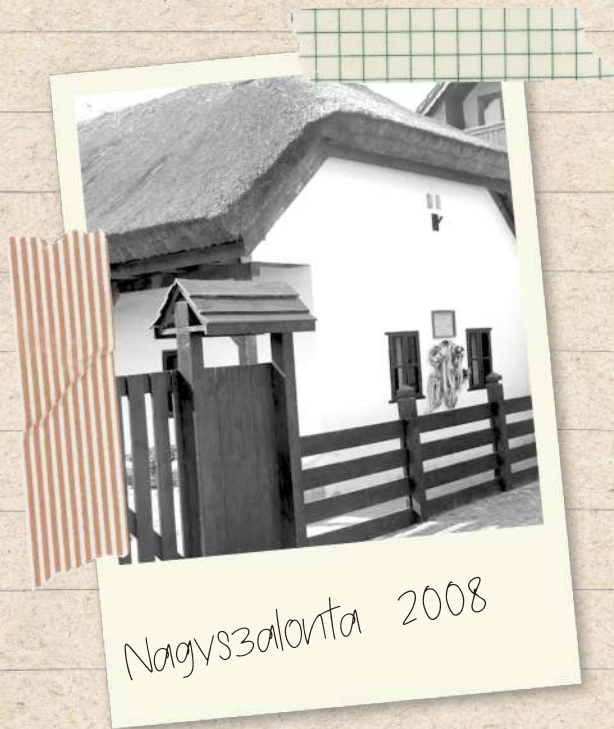
Egyik éjjel aztán Arany végleges döntést hozott; azt álmodta, hogy meghalt az édesanyja. Az álombéli hívás olyan erőteljesnek bizonyult, hogy azonmód hazaindult gyalogszerrel Máramarosszigetről. Nagybeteg, haldokló édesanyját találta odahaza, aki kis idő múlva visszaadta lelkét teremtőjének.

A „REBELLIS” TANÁRI ÉVEK

Először szülőfalujában, Szalontán, majd pedig a Debreceni Református Kollégium diákjaként vállalt segédtanítói állást. Nagyon szerette tanítványait, akik viszontszerették őt. Fegyelmet sem hangoskodással tartott, diákjai úgy emlékeztek, elég volt, ha felegyenesedett és szúrósan nézett. Egyszer azonban mégis belekötött az egyik kisdiákja; egy gyerekkori sérülés következtében ugyanis Arany kicsit húzta a lábát. Ezt a helyzetet látva űzött belőle csúfot egy nebuló, mikor „sánta kutyának” nevezte tanárát a tanórán. A kor büntetési szokásainak megfelelően mindez pálcával való fenekelést vont maga után.

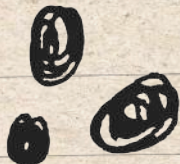
Arany azonban annyira szelíd ember volt, hogy nem tudta ezt megtenni, inkább napokig beteget jelentett, s nem ment be tanítani.

NagyvSzalonta 2008

STRADA ARANY JANOS 46,
SALONTA 415500, ROMÁNIA

ISKOLAI REND- ÉS ILLEMSZABÁLYOK!!!!

Nagyjából az 1980-as évek elejéig - jöllehet egyre csökkenő tendenciával - az iskolákban elfogadott volt a testi fenyítés mint büntetés.

Sokszor elegendő volt csupán bemenni az osztályba, ahol egyszeriben eluralkodott a csend.

A tanár személyes élet-példájával, viselkedésével és mondanivalójával egyszerre oktatott, nevelt és képzett, tekintélye megfellebezhetetlen volt és maradt.

1. §.
Az utcán és az iskola udvarán, de különösen a templomban, valamint az iskolában viseld magad illedelmesen.

2. §.
Az iskolában ősszel és tavasszal d. e. 8 előtt, télen 9 előtt, d. u. 2 órákor pontosan jelenj meg.

3. §.
Az iskola küszöbére érve, vedd le kalapod és mindenkor köszönj illedelmesen.

4. §.
Ott foglald el a neked kijelölt helyet és várd be csendesen a tanító urat.

5. §.
Lármát és port ne csapj az iskolában és annak környékén.

6. §.
Az iskolában a butorokat és tanzsereket kiméld és ne rongáld, mert a kárt meg kell téríteni.

7. §.
Ha a tanító úr vagy más felnőtt személy az iskolába lép, állj fel egyenesen és köszönj illedelmesen.

8. §.
Ha előjáród vagy bárki más kérdést intéz hozzád, állj fel és felelj hangosan és érthetően.

9. §.
Az oktatás ideje alatt légy figyelmes, hogy tanulói kötelességednek eleget tethess.

10. §.
A feladott leckéket végezd lelkümmertesen, de ne felületesen.

11. §.
Ne csúföld tanulótársadat vagy felebarátodat, ne légy irigy vagy kevély, szólj mindig igazat, senkivel ne gorboskodjál.

12. §.
Kövel ne dobájj és ne verekedjél.

13. §.
Fákat ne rongájj és állatokat ne kínozz.

14. §.
A házak falait ne rongáld és ne piszkítsd.

15. §.
Nyilvános helyen ne végezd szűkségedet.

16. §.
Az utcán, minden helyen és minden embernek illedelmesen köszönj.

17. §.
Ne dohányozz, a másét ne bántsd.

18. §.
Gyermek- és embertársaidat minden rossztól őrizd.

19. §.
Előjáród és szülőd parancsát zolgolódás nélkül teljesítsd.

20. §.
Ne káromkodj, tanítótat tiszteld, neki engedelmeskedjél és ne légy láatlan.

21. §.
Közvetlenül felkelés után mosakodj és fésülködj.

22. §.
A körmök ujjaidon vágva és tisztítva legyenek.

23. §.
Járásd egyenes és tetteid őszinték legyenek, ne légy indulatos, mert a harag rossz tanácsadó.

24. §.
Az utcán ne dalolj és ne füttyöjj.

25. §.
A korcsmába és nyilvános táncmulatságokra eljárási szigorúan tilos.

26. §.
Szeresd felebarátodat, az erényt és igazságot, szeresd hazádat és tiszteld annak törvényeit.

27. §.
Féld az Istent, dolgozzál és imádkozzál.

A kihágásokat NEM tolerálták; a kisebb vétségekért is **pellengérré** állították a diákokat, vagyis felállították és hosszasan VALLATTÁK tetteről. Ha viselkedése nem javult, különálló, az osztályterem első vagy hátsó részén elhelyezett padba („számárpád”) ültették.

Ha ez sem használt, következett a TESTI FENYÍTÉS, a **körmös**, a pofon, fül- vagy hajmeghúzás, a „barack” adása, az ütés, de olyan is előfordult, hogy a csintalankodóhoz hozzávágtak valamit.

FA VONALZÓVAL A
KISDIÁK KÖRMEI
VÉGÉRE CSAPTAK

IA-IA

PELLENGÉR:
EGY DOBOGÓN
ELHELYEZETT OSZLOP,
MELY ELÉ AZ ELÍTÉLTET
HELYEZTÉK A 13.SZ. - TÓL

A KÖLTŐI VALÓSÁG

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc bukása utáni reményvesztettség és legjobb barátjának, Petőfinek az elvesztése a végletekig megviselte a Aranyt. Fontolgatta azt is, hogy elhallgat, pedig a jövőt, lánya 1867-es halálát még nem is sejthette. A vészterhes és végzetteljes idők és azok véres lenyomata az ő finom költői lelkének lepedőjét is végleg beszennyezték.

Kimoshatatlanul. Akár a lelkiismeret-furdalás Ágnes asszony lelkét..

Arany egy levelében megemlíti, hogy amikor Geszten Domonkos nevű tanítványával levegőzött a patak partján, megpillantották a férjgyilkos megháborodott asszonyt, amint mosott.

Domonkossal tegnap a kastélyon kívül a határban csorgó patak partján sétálgattunk, hová az itteni parasztasszonyok mosni, sulykolni viszik a ruhájukat. Megint köztük volt a falu öreg, bolond parasztasszonya, reggeltől estig mossa már rongyokká foszlott fehérneműjét és rogeszmeje, hogy mégis szennyes marad. Időnként eszelős tekintettel rámered a foszlányokra, majd új buzgalommal mosáshoz lát. Szörnyű, e megháborodott asszony, üres, révedező tekintete.

Mindezek alapján Ágnes asszony kortárs, valós személy kellett legyen. Egy másik elemzés szerint Arany ezt a balladát egy bűnügyi újságcikk alapján írta. Egy azonban bizonyos: a magas művészet fokára emelte ezt a szívszorító tragédiát.

ÁGNES ASSZONY

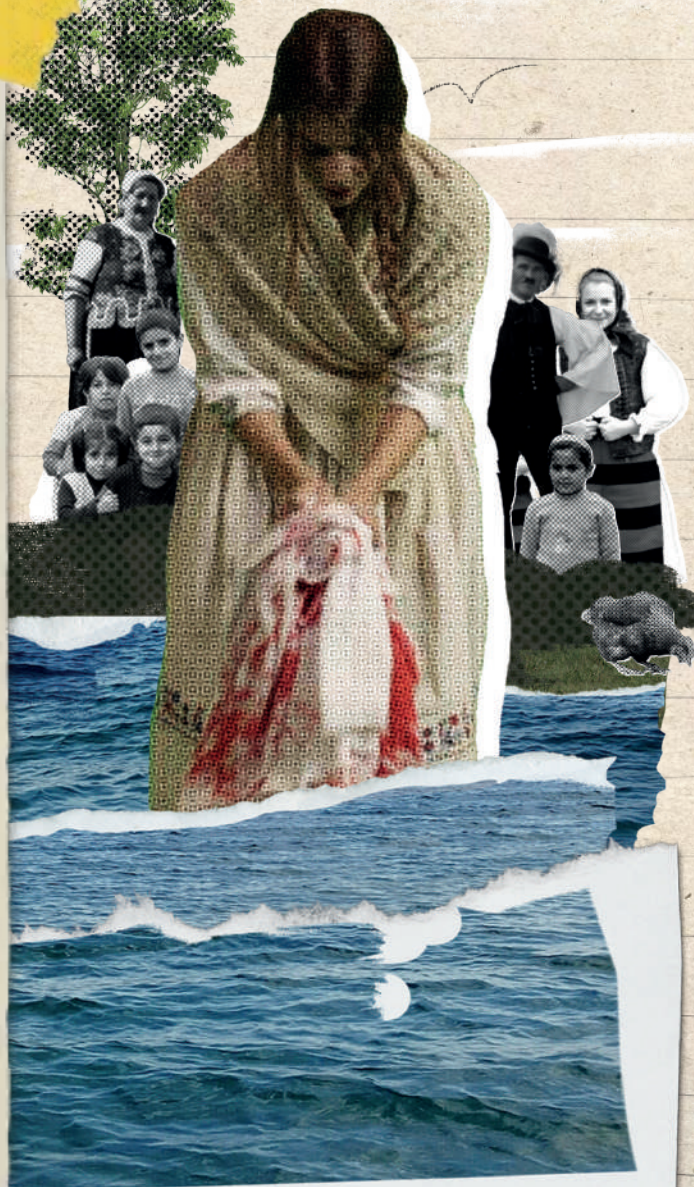
ballada

Ágnes asszony a patakban
Fehér lepedőjét mossá;
Fehér leplét, véres leplét
A futó hab elkapdossa.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Odagyűl az utcagyermek:
Ágnes asszony, mit mos kelmed?
„Csitt te, csitt te! csibém vére
Keveré el a gyolcs leplet.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Összefutnak a szomszédnők:
Ágnes asszony, hol a férjed?
„Csillagom, hisz ottbenn alszik!
Ne menjünk be, mert fölédred.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Jön a hajdu: Ágnes asszony,
A tömlöcbe gyere mostan.
„Jaj, galambom, hogy' mehetnék,
Míg e foltot ki nem mostam!”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Mély a börtön: egy sugár-szál
Odafélni alig képes;
Egy sugár a börtön napja,
Éje pedig rémtül népes.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Szegény Ágnes naphosszanta
Néz e kis világgal szembe,
Néz merően, - a sugárka
Mind beléfér egy fél szembe.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Mert, alighogy félre fordul,
Rémek tánca van körülé;
Ha ez a kis fény nem volna,
Úgy gondolja: *megőrülne*.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Ím azonban, időtelve,
Börtönének zárja nyílik:
Ágnes a törvény előtt
Megáll szépen, ahogy illik.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Öltözetjét rendbe hozza,
Kendőjére fordít gondot,
Szöghaját is megsimítja
Nehogy azt higgyék: *megbomlott*.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Hogy belép, a zöld asztalnál
Tisztos öszek ülnek sorra;
Szánalommal néznek ő rá,
Egy se mérges, vagy mogorva.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

„Fiam, Ágnes, mit miveltél?
Szörnyü a bűn, terhes a vád;
Ki a tettet végrehajtá
Szeretőd ím maga vall rád.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

„Ő bitón fog veszni holnap,
Ő, ki férjedet megölte;
Holtig vízen és kenyéren
Raboskodva bűnhődöl te.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Körültekint Ágnes asszony,
Meggyőződni ép eszérül;
Hallja a hangot, érti a szót,
S míg azt érti: „meg nem örül.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

De amit férjéről mondtak
A szó oly visszásan tetszik;
Az világos csak, hogy őt
Haza többé nem eresztik.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Nosza sírni, kezd zokogni,
Sűrű záporkönnye folyván:
Liliomról pergő harmat,
Hulló vizgyöngy hattyu tollán.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

„Méltóságos nagy uraim!
Nézzen Istent kegyelmetek:
Sürgetős munkám van otthon,
Fogva én itt nem ülhetek.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

„Mocsok esett lepedőmön,
Ki kell a vérfoltot vennem!
Jaj, ha e szenny ott maradna,
Hová kéne akkor lennem!”
Oh! irgalom atyja ne hagyj el.

Összenéz a bölcs törvényszék
Hallatára ily panasznak.
Csendesség van. Hallgat a száj,
Csupán a szemek szavaznak.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

„Eredj haza, szegény asszony!
Mosd fehérre mocskos lepled;
Eredj haza, Isten adjon
Erőt ahhoz és kegyelmet.”
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

S Ágnes asszony a patakban
Lepedőjét újra mossa;
Fehér leplét, tiszta leplét
A futó hab elkapdossa.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Mert hiában tiszta a gyolcs,
Benne többé semmi vérjel:
Ágnes azt még egyre látja
S épen úgy, mint *akkor éjjel*.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Virradattól késő estig
Áll a vízben, széke mellett:
Hab zilálja rezgő árnyát,
Haja fürtét kósza szellet.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Holdvilágos éjjelenkint,
Mikor a víz fodra csillog,
Maradozó csattanással,
Fehér sulyka messze villog.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

És ez így megy évről-évre,
Télen-nyáron, szünet nélkül;
Harmat-arca hó napon ég,
Gyöngye térde fagyban kékül.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

Őszbe fordul a zilált haj,
Már nem holló, nem is ében;
Torz-alakú ránc verődik
Szanaszét a síma képen.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

S Ágnes asszony a patakban
Régi rongyát mossa, mossa -
Fehér leple foszlányait
A szilaj hab elkapdossa.
Oh! irgalom atyja, ne hagyj el.

(1853)

OH! IRGALOM,
ATYJA NE
HAGYJ EL!

KÖLTŐI KÖTŐDÉS

Czeizel Endre a *Magyar költő géniuszek sorsa* című munkájában szintén azt állította, hogy Aranyon felfedezte a mániákus depresszió jeleit (melynek során a kényszeres, ismétlődő cselekvések lesznek az emberen úrrá). Ágnes asszony alakjában valóban tetten érhető a mániákusság, hiszen gépiesen ismétli a büntetését; mossa a már elrongyolódott lepedőből az időkfolyamán láthatatlanná vált vérfoltot. A szégyenfolt azonban metaforikus értelemben Ágnes lelkéből kimoshatatlan marad. Valójában a talajvesztett lét, a kitörölhetetlen tragédia emlékének állandó kísértése kergeti az örületbe, így a bíráknak már nem marad dolguk.

ÉLÍTÉLI ÖNMAGÁT

A BALLADA TEHÁT ILYENFORMÁN NEM A BŰNT,
HANEM A BŰNHŐDÉST ÁLLÍTTA KÖZÉPPONTBA, A
BŰNTETÉS SÚLYÁT MÉG JELENTŐSÉGTELJEBBÉ TÉVE
EZZEL, ANNAK ELLENÉRE, HOGY ÁGNES BŰNÖSSÉGE
NEM CSAK AZ ADOTT KOR NORMÁI SZERINT, HANEM
EGYÉBKÉNT IS TÖBBSZÖRÖS ÉS VITATHATATLAN.

Az erdélyi Havadon például „családrontás”-nak nevezték a házasságtörést, ezzel a számukra legelítélendőbb oldalát emelve ki. A nemi erkölcs kettős megítélése e vétség esetében is működött: a közvélemény az asszonyt sokkal bűnösebbnek tartotta. A házastársi hűség megszegését a feleség esetében elítélték, a férj esetében rosszalták. A nő házasságtörését nemcsak szégyennek, de bűnnek is tartották. Sőt, maguk az asszonyok is súlyosabbnak tartották a nő házasságtörését, „mert a férfi nem lenne bűnös, ha nem találna nőt.”

Mivel az egyházi házasságkötés számított „szentesített” kapcsolatnak, minden egyéb megoldás vadházasságnak, megbélyegzett (stigmatizált) viszonynak minősült, a szigorú szabályok nem kínáltak kikapukat. Ilyenformán a válás is elképzelhetetlen, lemoshatatlan szégyen volt.

A megcsalás szörnyű is bűnnek számított, de a gyilkosokat mindenképpen számkivetettség sújtotta. A legnagyobb bűnnek számított, mindazonáltal megkülönböztették a gyilkosságot a verekedés közbeni emberöléstől. Az utóbbit véletlen balesetnek tartották, és nem vallottak a gyilkosra.

„Gondolta a fene...!”

Arany esetében a „Mire gondolhatott a költő?” még az átlagosnál is költőibb kérdésként tud csak érvényesülni. Társaságban és újságokban sem igen nyilatkozott családjáról, magáról. Az alábbi interjúrészlet egy alaposan informált fantázia szüleménye.

Ripporter: Mesélne egy kicsit a mű keletkezéséről és a témáról? Hogy talált rá a főszereplőre?

Arany János: Az *Ágnes asszonyt* körülbelül 1853 végén fejeztem be. Mindig is foglalkoztattak a női sorsok...

R: Annak ellenére, hogy az életművében nem találunk szerelmes verseket?

AJ: A kettő nem függ össze. Egy személyes sors tragédiáját – abban a korban, amelyben én éltem – véleményem szerint egy nő, illetve nők sorsán keresztül lehet a legjobban bemutatni.

R: Ezt kifejténé bővebben?

AJ: Ezeket a balladákat mindig úgy építettem fel, hogy egy bűnös főszereplő legyen a középpontban, esetleg bűnrészes, aho-

gyan erről majd esetleg Ágnes kapcsán még beszélgetünk. Amellett, hogy az olvasónak rögtön egyértelművé válik a bűn, felfelvetődik a hősök áldozatszerepének lehetősége is.

R: Ha valaki elkövet egy bűnt, hogy lehetséges egyszerre áldozatként is tekinteni rá? Ágnes valamiképp részt vett a férje meggyilkolásában, vagy nem?

AJ: Ha a keresztény erkölcs szerint gondolkodunk, akkor bűnös. Elköveti a bűnt, amiért megkapja a büntetését. Tehát bűnhődik. De említettem a személyes sors tragédiáját. Itt az antik végzetfogalomra, a görög tragédiára gondoltam. Ha úgy tekintünk Ágnesre, mint akit a végzete taszított valamilyen irányba, kényszerített valamire, akkor mégsem gondolhatunk rá abszolút bűnösként.

R: Ön találta ki a karaktert?

AJ: Ez a szövegem a férjgyilkos nők tematikájú népballadák közé tartozik. Ilyen volt például a Gömör megyében gyűjtött Zsóri Borcsa, illetve a Nagyszalonta környékén gyűjtött Sára asszony története is. Ezeket, valamint a személyes tapasztalataimat használtam fel.

R: Sára asszony és Ágnes asszony. Ezek szerint csak megváltoztatta a nevet?

AJ: Ez csak a legszembeütőbb különbség. Az Ágnes név a görög hagnosz szóból ered, jelentése tiszta, szűzies. Ezzel is az áldozatosságát szerettem volna sugallni. Ahogyan a lilium és a hattyú szimbólumokkal is, amikor Ágnes sírva fakad a bírák ítéletét követően. A lilium Szűz Mária attribútuma, a tisztaságot, szűziességet jelképezi. A hattyú tulajdonképpen Krisztust, tehát az áldozati bárányt jelképezi.

R: Aztán a bíróság felmenti Ágnest. Tehát akkor ártatlan?

AJ: Nem teljesen. A bíróság nem nyilvánítja ártatlannak Ágnest, csupán elengedi. Istenre bízzák a büntetését.

A lilium Szűz Mária attribútuma, a tisztaságot, szűziességet jelképezi.

R: Ha jól értem, akkor ez a keresztény tragikummodell, amiről korábban beszéltünk. Bűn, büntetés, aztán bűnhődés?

AJ: Igen. Ha így értelmezzük a művet, Ágnes saját szabad akaratából cselekedett. A bűnhődést az olvasó számára maga az isteni rend, annak hibátlan működése biztosítja.

R: De nem Ágnes gyilkolt. Ő csak részt vett benne. Akkor tulajdonképpen mi a bűne?

AJ: Ágnes szeretőt tartott. Ebből indul ki a történet. Úgy érezhette, hogy szabad akaratának körébe tartozik a szerelemhez való joga. Ez vezet a gyilkosság bűnéhez. Ezután következik a bűnhődés, vagyis Ágnes megtévelyedése. Ez egyben a büntetés is.

R: A narrátor ennek ellenére azt az érzést igyekszik kelteni az olvasóban, hogy Ágnes mégis ártatlan. Miért?

AJ: Engedje meg, hogy most az egyszer visszakérdezzek. Nem hiányzik mégis valami a keresztény modellből ahhoz, hogy teljes legyen?

R: Bűn, büntetés, bűnhődés. Nekem úgy tűnik, teljes.

AJ: Az irgalom atyja! Az irgalom, a megbocsátás az utolsó lépés.

R: Ágneszt hazaengedik a bírák, ezután mániákus mosásba kezd. Ez lenne a megbocsátás?

AJ: Véletlenül sem törekednék a szerepek felcserélésére, de engedjen meg még egy kérdést. Kiváló felismeréssel a mániákus szót használta. Mániákus, folyamatos, esetleg értelmetlen és véget nem érő cselekvés mint vezeklés. Mi jut eszébe erről?

R: Ez lenne a bűnhődés a la görög mitológia?

AJ: Pontosan. Ágnes, ahogy az összes többi karakter is, akiről korábban említést tettünk, a szenvedélyeinek,

érzelmeinek esik áldozatul. Ezek determinálják a tetteit, ahogyan az antik karaktereket az istenek által elrendelt sors. Ágneszt önnön szerelmi szenvedélye, ösztönei irányítják, a történesek felett elveszíti a kontrollt, ami férje meggyilkolásához vezet. Ágnes elzárta magát a megbocsátás lehetőségétől, és hagyta, hogy a sors, vagyis a szenvedélyei irányítsák. Ebből csak a keresztény modellben létezik menekvés, ami komfortosabb, kiszámíthatóbb. A refrén úgy is értelmezhető, hogy Ágnes ide szeretne visszatérni. A képlet egyszerű: tartsd be a szabályokat és irgalom lesz a részed, jutalmad pedig az örök élet.

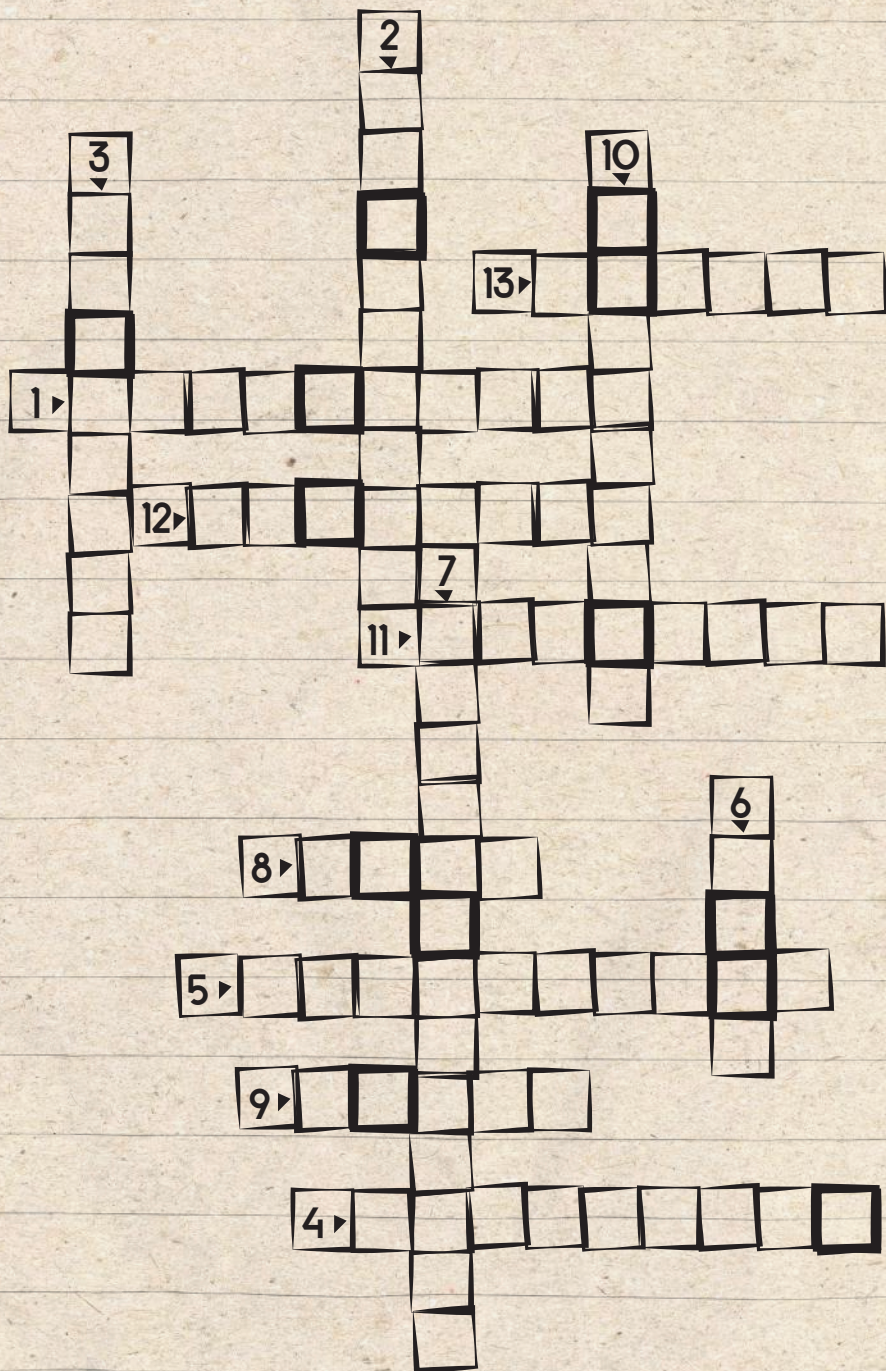
R: Örök élet. Végszónak is tökéletes. A futó hab nemcsak Ágnes fehér lépés, hanem az időnkét is elkapdosta. Köszönöm, hogy a rendelkezésünkre állt.

AJ: Mindig megtiszteltetés tankönyvi fiktív interjúkban szerepelni! Köszönöm.

Fejtsd meg a keresztrejtvényt! A kijelölt mezők a számozásuk szerint megadják a megoldást.

1. Dühkitörés helyett Arany inkább...
2. Hanyadik gyermek volt Arany János?
3. Ezt állítja középpontba a ballada.
4. Komiszok helye.
5. Házitanító más néven.
6. Látomás, amely hazaterelte.
7. Káromkodás más megnevezése.
8. Az ifjú Arany ebben tanult meg írni.
9. Ez a nyelv kezdte érdekelni már ifjúként.
10. Ez a művészet is érdekelte fiatalabb korában.
11. Tehetség más megnevezése.
12. Olyan ember, aki ugyanazt a dolgot ismétli.
13. Diák más néven.

MEGFEJTÉS: _____

De am...
A sz...
A re...
tag...
-!

SZFE
SZÍNHÁZ- ÉS
FILMMŰVÉSZETI
EGYETEM

fame
Társulatok a művészeti egyetemen